

Категорія справи № 757/9574/20-ц: **Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах, що виникають із сімейних відносин, з них.**

Надіслано для оприлюднення: **не визначено**. Зареєстровано: **14.06.2023**. Забезпечено надання загального доступу: **14.06.2023**.

Дата набрання законної сили: **31.05.2023**

Номер судового провадження: **61-1314св23**

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

31 травня 2023 року

м. Київ

справа № 757/9574/20-ц

провадження № 61-1314св23

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Синельникова Є. В.,

суддів: Білоконь О. В., Осіяна О. М., Хопти С. Ф.,

Шиповича В. В. (суддя-доповідач),

учасники справи:

позивач - Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції в інтересах ОСОБА_1 ,

відповідач - ОСОБА_2 ,

третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, - служба у справах дітей та сім'ї Оболонської у місті Києві державної адміністрації,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Міністерства юстиції України в інтересах ОСОБА_1 на рішення Печерського районного суду м. Києва, у складі судді Ільєвої Т. Г.,

від 06 липня 2022 року та постанову Київського апеляційного суду, у складі колегії суддів: Рубан С. М., Заришняк Г. М., Кулікова С. В., від 20 грудня

2022 року,

ВСТАНОВИВ:

Короткий зміст позовних вимог

У лютому 2020 року Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції в інтересах ОСОБА_1 звернулось до суду з позовом до ОСОБА_2 про забезпечення реалізації доступу до дитини.

Позовна заява мотивована тим, що ОСОБА_1 та

ОСОБА_2 є батьками малолітнього ОСОБА_5 ,

ІНФОРМАЦІЯ_1 , який народився та проживав у Турецькій Республіці.

На даний час матір разом з дитиною проживає в Україні

ОСОБА_1 вважав, що ОСОБА_2 незаконно утримує дитину на території України, що підпадає під дію Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

Рішенням 4-го Сімейного Суду м. Ізмір № 2013/889 від 16 грудня 2013 року у справі № 2012/233, серед іншого, право опіки над спільною дитиною передано матері, дозволено батьку зустрічатися з дитиною з 10:00 год 2-го дня релігійних свят до 18:00 год 3-го дня релігійних свят, і приймаючи до уваги, що сторони проживають в різних країнах - встановлювати з дитиною особисті стосунки з 10:00 год 01 липня до 18:00 год 31 липня кожного року.

Проте спроби батька підтримувати контакт з дитиною із 2015 року ускладнились, оскільки ОСОБА_2 не надає можливості та перешкоджає такому спілкуванню.

ОСОБА_1 наполягав на тому, щоб дитину щороку привозили в Турецьку Республіку та залишали з ним протягом місяця з 01 по 31 липня, оскільки він не має матеріальної можливості їздити в Україну.

Під час його візиту в Україну 22 березня 2017 року ОСОБА_2 заявила, що не бажає дотримуватись порядку спілкування з дитиною, передбаченого рішенням турецького суду, та не віддаватиме дитину у визначений цим судом час. На сьогодні батько не має зв'язку із сином.

Посилаючись на викладене, позивач просив суд:

- встановити спосіб спілкування ОСОБА_1 з дитиною, шляхом надання дозволу на відвідування дитиною ОСОБА_5, ІНФОРМАЦІЯ_1, батька ОСОБА_1 за місцем його постійного проживання у Турецькій Республіці: АДРЕСА_1, щороку з 10:00 год 01 липня до 18:00 год 31 липня;

- зобов'язати ОСОБА_2 щороку з 10:00 год 01 липня до

18:00 год 31 липня привозити дитину в Турецьку Республіку за місцем постійного проживання ОСОБА_1 у Турецькій Республіці:

АДРЕСА_1.

Короткий зміст оскаржуваних судових рішень

Рішенням Печерського районного суду м. Києва від 06 липня 2022 року, залишеним без змін постановою Київського апеляційного суду від 20 грудня 2022 року, у задоволенні позову відмовлено.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що Центральним міжрегіональним управлінням Міністерства юстиції обраний неналежний спосіб правового захисту інтересів ОСОБА_1.

Ефективне здійснення права доступу батька до дитини, у разі надання останнім належних і допустимих доказів, які підтверджуватимуть обмеження такого права, буде захищене шляхом роз'яснення (встановлення способу виконання) 4-м Сімейним судом м. Ізмір судового рішення

№ 2013/889 від 16 грудня 2013 року у справі № 2012/233 з подальшою процедурою його визнання на території України, або ж в порядку позовного провадження щодо усунення перешкод в участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї, у порядку статті 159 СК України.

Також судами вказано на недоведеність доводів щодо незаконного переміщення ОСОБА_5 в Україну, оскільки таке переміщення відбулось в інтересах дитини, ще до ухвалення рішення іноземного суду і ці обставини були враховані 4-м Сімейним судом м. Ізмір під час ухвалення рішення № 2013/889 від 16 грудня 2013 року у справі № 2012/233, а заборони на переміщення ОСОБА_5 з території Турецької Республіки не було.

Після розлучення ОСОБА_1 не висував жодних заперечень з приводу проживання сина в Україні.

ОСОБА_2 забезпечила необхідні умови для проживання дитини в Україні та не встановлює перешкод у спілкуванні батька із сином.

4-й Сімейний суд м. Ізміра в своєму рішенні № 2013/889 від 16 грудня

2013 року у справі № 2012/233 про розлучення ОСОБА_1 і

ОСОБА_2 вже визначив спосіб участі ОСОБА_1 у вихованні дитини шляхом періодичних побачень.

Фактично позовні вимоги сформульовані таким чином, що позивач не просить суд усунути перешкоди в спілкуванні з дитиною, а просить встановити порядок виконання рішення іноземного суду.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У касаційній скарзі Міністерство юстиції України просить оскаржувані судові рішення скасувати, ухваливши нове судове рішення про задоволення позову.

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

25 січня 2023 року Міністерство юстиції України подало касаційну скаргу на рішення Печерського районного суду м. Києва від 06 липня 2022 року та постанову Київського апеляційного суду від 20 грудня 2022 року.

Ухвалою Верховного Суду від 10 лютого 2023 року відкрито касаційне провадження, витребувано матеріали справи із суду першої інстанції.

У березні 2023 року справа надійшла до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду від 23 березня 2023 року продовжено до

10 березня 2023 року ОСОБА_2 строк на подання відзиву на касаційну скаргу.

Ухвалою Верховного Суду від 10 травня 2023 року справу призначено до розгляду у складі колегії із п'яти суддів в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Підставою касаційного оскарження судових рішень заявник зазначає відсутність висновку Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах, зокрема пов'язаних із забезпеченням реалізації права доступу до дитини на підставі Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей (пункт 3 частини другої статті 389 ЦПК України).

Крім того, вказує на порушення судами норм процесуального права та наявність передбачених пунктами 2, 4 частини третьої статті 411

ЦПК України підстав для скасування оскаржуваних судових рішень (пункт 4 частини другої статті 389 ЦПК України).

Стверджує, що апеляційний суд помилково розглянув в порядку спрощеного позовного провадження, справу, яка стосується сімейних правовідносин.

Наголошує, що на адресу Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції та ОСОБА_1 не надходило повісток про виклик на судові засідання, призначене в апеляційному суді на 20 грудня 2022 року.

Вважає, що ОСОБА_2 незаконно утримує дитину на території України, що підпадає під дію Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

Зазначає, що суди попередніх інстанцій не надали належної оцінки рішенням 4-го Сімейного Суду м. Ізмір № 2013/889 від 16 грудня 2013 року у справі

№ 2012/233.

Доводи особи, яка подала відзив на касаційну скаргу

У березні 2023 року ОСОБА_2 подала відзив на касаційну скаргу, в якому посиляючись на законність та обґрунтованість оскаржуваних судових рішень, просить касаційну скаргу залишити без задоволення.

Вказує, що заявником жодним чином не спростовані твердження про ризики спричинення моральної або фізичної шкоди дитині у разі надання дозволу на зустріч з батьком за місцем його проживання, а також вказує на ризики переміщення дитини в нетерпиму обстановку в розумінні пункту б) частини 1 статті 13 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.

Наголошує, що переміщення ОСОБА_5 на територію України відповідало його найкращим інтересам та відбулось без будь-яких порушень.

Зазначає, що не має фінансової можливості возити дитину в Турецьку Республіку.

Фактичні обставини справи

ОСОБА_1 та ОСОБА_2 з 2007 року по 2013 рік перебували в зареєстрованому шлюбі і до народження спільної дитини мешкали в Турецькій Республіці.

На території Турецької Республіки ІНФОРМАЦІЯ_2 народився син сторін - ОСОБА_5 .

У листопаді 2011 року ОСОБА_2 разом з дитиною виїхала в Україну, з приводу чого ОСОБА_2 пояснила, що в її планах був двомісячний відпочинок від сімейних негараздів, однак за час перебування в Україні, ОСОБА_1 продав квартиру, в якій вони мешкали протягом чотирьох останніх місяців перед від'їздом.

На час розгляду справи ОСОБА_2 та ОСОБА_5 зареєстровані в Україні.

ОСОБА_5 є громадянином України, що підтверджено довідкою Генерального консульства України в Стамбулі № 61318/17-536-1301

від 29 липня 2011 року.

16 грудня 2013 року 4-м Сімейним судом м. Ізмір ухвалено рішення

№ 2013/899 у справі № 2012/233 про розлучення ОСОБА_2 та ОСОБА_1 .

Згідно вказаного рішення право опіки над ОСОБА_5 було передане ОСОБА_2 , а ОСОБА_1 було дозволено зустрічатись з дитиною з 10:00 год 2-го дня релігійних свят до 18:00 год 3-го дня релігійних свят, і приймаючи до уваги факт проживання батьків в різних країнах, батьку було дозволено встановлювати особисті стосунки з дитиною з

10:00 год 01 липня до 18:00 год 31 липня кожного року.

Судами встановлено, що в рішенні іноземного суду, яке було ухвалене після виїзду ОСОБА_2 та ОСОБА_5 в Україну, не зазначено, що особисті стосунки з дитиною ОСОБА_1 встановлює за місцем свого проживання та не зобов'язано ОСОБА_2 щороку упродовж липня привозити дитину в Турецьку Республіку. Після розлучення ОСОБА_1 не висував жодних заперечень з приводу проживання сина в Україні.

ОСОБА_2 має спеціальність «художник-модельєр перукарського мистецтва та декоративної косметики» і після переїзду в Україну здійснює професійну діяльність.

ОСОБА_5 відвідував дошкільний дитячий заклад «Ольвія», Оболонського району міста Києва, а в подальшому школу № 326, займався в гуртках айкідо та футболу.

ОСОБА_1 належним чином не виконує рішення Оболонського районного суду м. Києва від 29 травня 2015 року в справі № 756/10354/14-ц про стягнення з нього аліментів на утримання дитини.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Згідно частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: 1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; 2) якщо скаргник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні; 3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах; 4) якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Відповідно до частин першої, другої статті 400 ЦПК України переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинута ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими. Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Згідно з частинами першою, другою та п'ятою статті 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим. Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Статтею 5 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей передбачено, що «права доступу» включають право переміщення дитини на обмежений час у місце інше, ніж місце її постійного проживання.

Відповідно до статті 21 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей заява з проханням організувати або забезпечити ефективне здійснення прав доступу може бути подана до Центральних органів Договірних держав у тому ж порядку, як і заява з проханням про повернення дитини.

Центральні органи зобов'язані, на підставі положень про співробітництво, викладених у статті 7, сприяти мирному здійсненню прав доступу і виконанню будь-яких умов здійснення цих прав.

Центральні органи вживають заходів, наскільки це можливо, для усунення будь-яких перешкод здійсненню таких прав.

Центральні органи безпосередньо або через посередників можуть порушувати або сприяти порушенню процедур з метою організації здійснення або захисту цих прав і забезпечення поваги до умов для їхнього дотримання.

Пунктами 1, 2 статті 3 Конвенції про права дитини передбачено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Дитині забезпечується такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом.

Стаття 9 Конвенції про права дитини покладає на держави-учасниці обов'язок забезпечувати те, щоб дитина не розлучалася з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи згідно з судовим рішенням, визначають відповідно до застосованого закону і процедур, що таке розлучення необхідне в якнайкращих інтересах дитини. Таке визначення може бути необхідним у тому чи іншому випадку, наприклад, коли батьки жорстоко поводяться з дитиною або не піклуються про неї, або коли батьки проживають роздільно і необхідно прийняти рішення щодо місця проживання дитини.

Згідно із частиною восьмою статті 7 СК України регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про охорону дитинства» виховання в сім'ї є першоосновою розвитку особистості дитини. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Згідно з статтею 16 Закону України «Про охорону дитинства» дитина, батьки якої проживають у різних державах, має право на регулярні особисті стосунки і прямі контакти з обома батьками. Дитина та її батьки для возз'єднання сім'ї мають право на вільний в'їзд в Україну та виїзд з України у порядку, встановленому законом.

Батьки, інші члени сім'ї та родичі, зокрема ті, які проживають у різних державах, не повинні перешкоджати одне одному реалізувати право дитини на контакт з ними, зобов'язані гарантувати повернення дитини до місця її постійного проживання після реалізації нею права на контакт, не допускати неправомірної зміни її місця проживання.

Відповідно до статті 161 Закону України «Про охорону дитинства» заходи і гарантії забезпечення виконання рішення суду про реалізацію права дитини на контакт визначаються судом у кожному конкретному випадку.

Такими заходами і гарантіями є:

- зобов'язання особи, яка контактує з дитиною, оплачувати витрати, пов'язані з переїздом та проживанням дитини, а також, у разі потреби, будь-якої іншої особи, яка супроводжує дитину, повідомляти особі, з якою проживає дитина, про місце перебування дитини під час реалізації нею права на контакт, з'являтися особисто разом з дитиною до органу опіки та піклування з періодичністю, визначеною судом;
- заборона зміни місця перебування дитини під час реалізації нею права на контакт;
- реалізація права на контакт з дитиною на території іноземної держави за умови подання органу опіки та піклування за місцем проживання дитини документа, що підтверджує визнання рішення суду України про контакт з дитиною на території іншої держави;
- інші заходи, передбачені законом.

Європейський суд з прав людини (далі - ЄСПЛ) зауважує, що між інтересами дитини та інтересами батьків повинна існувати справедлива рівновага і, дотримуючись такої рівноваги, особлива увага має бути до найважливіших інтересів дитини, які за своєю природою та важливістю мають переважати над інтересами батьків (рішення ЄСПЛ від 07 грудня 2006 року у справі «Хант проти України», заява № 31111/04). При визначенні основних інтересів дитини у кожному конкретному випадку необхідно враховувати дві умови: по-перше, у якнайкращих інтересах дитини буде збереження її зв'язків із сім'єю, крім випадків, коли сім'я виявляється особливо непридатною або явно неблагополучною; по-друге, у якнайкращих інтересах дитини буде забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагополучним (рішення ЄСПЛ від 16 липня

2015 року у справі «Мамчур проти України», заява № 10383/09).

Дитина є найбільш вразливою стороною під час будь-яких сімейних конфліктів, оскільки на її долю випадає найбільше страждань та втрат. Судовий розгляд сімейних спорів, у яких зачіпаються інтереси дитини, є особливо складним, оскільки в його процесі вирішуються не просто спірні питання між батьками та іншими особами, а визначається доля дитини, а тому результат судового розгляду повинен бути спрямований на захист найкращих інтересів дитини.

Відповідно до статті 6 Європейської конвенції про здійснення прав дітей, під час розгляду справи, що стосується дитини, перед прийняттям рішення судовий орган надає можливість дитині висловлювати її думки і приділяє їм належну увагу.

З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою під час будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що стосується дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства. Закріплення цього права підкреслює, що дитина є особою, з думкою якої потрібно рахуватися, особливо при вирішенні питань, які безпосередньо її стосуються.

У розглядуваній справі судами встановлено, що з листопада 2011 року неповнолітній ОСОБА_5 разом з матір'ю ОСОБА_2 проживає на території України.

Рішенням 4-го Сімейного суду м. Ізмір № 2013/899 від 16 грудня 2013 року у справі № 2012/233 право опіки над ОСОБА_5 було передане ОСОБА_2.

Рішенням Оболонського районного суду м. Києва від 29 травня 2015 року в справі № 756/10354/14-ц стягнуто із ОСОБА_1 на користь ОСОБА_2 аліменти на утримання сина ОСОБА_5 до досягнення дитиною повноліття.

У матеріалах справи відсутні відомості про належне виконання ОСОБА_1 рішення суду про стягнення аліментів на утримання дитини.

Відповідно до протоколу судового засідання 06 липня 2022 року в суді першої інстанції ОСОБА_5 повідомив, що спілкувався з батьком телефоном один-два рази на місяць і мати не перешкоджала їх спілкуванню, але для поїздок до Туреччини не було фінансів. Наразі їхати до Туреччини він не бажає.

У позові Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції зазначало, що ОСОБА_1 наполягає на тому, щоб дитину щороку привозили до нього в Турецьку Республіку та залишали з ним протягом липня місяця, оскільки він не має матеріальної можливості їздити в Україну.

Натомість ОСОБА_2 заперечує з цього приводу, вказуючи, що також не має фінансової можливості привозити дитину в Турецьку Республіку.

Позивач, звертаючись з цим позовом, не звернув уваги на положення

статті 161 Закону України «Про охорону дитинства», відповідно до яких особа, яка контактує з дитиною (у розглядуваній справі - батько) зобов'язаний оплачувати витрати, пов'язані з переїздом та проживанням дитини, а також особи, що супроводжує дитину.

Саме по собі посилення ОСОБА_1 на відсутність в нього коштів необхідних для фінансування вказаних витрат не означає, що такі витрати має нести ОСОБА_2.

Відмовляючи у задоволенні позову, суди попередніх інстанцій дійшли загалом правильного висновку про відсутність підстав для задоволення позову в заявленій позивачем спосіб.

При цьому суди обґрунтовано звернули увагу, що рішення 4-го Сімейного суду м. Ізмір № 2013/899 від 16 грудня 2013 року у справі № 2012/233,

не передбачає обов'язку ОСОБА_2 щороку, за власний рахунок, привозити дитину в Турецьку Республіку для зустрічей із батьком.

Верховний Суд також погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що ОСОБА_1 не позбавлений можливості брати участь у вихованні дитини на території України, а у разі створення йому перешкод з боку ОСОБА_2 - вирішувати спір у порядку, передбаченому статтею 159 СК України.

Посилання у касаційній скарзі на те, що ОСОБА_2 незаконно утримує дитину на території України, є безпідставними, оскільки ОСОБА_5, будучи громадянином України, має постійне місце проживання в Україні та із 2011 року проживає в Україні разом з матір'ю, право опіки якої над дитиною передбачено як національним законодавством України, так і визнано рішенням 4-го Сімейного суду м. Ізмір від 16 грудня 2013 року у справі № 2012/233.

Доводи заявника про те, що апеляційний суд помилково розглянув дану справу в порядку спрощеного позовного провадження, є помилковими, оскільки частина перша статті 368 ЦПК України передбачає, що в суді апеляційної інстанції, незалежно від категорії справи, предмета спору та складу учасників, розгляд справи здійснюється в порядку спрощеного позовного провадження.

Верховний Суд відхиляє доводи заявника щодо неналежного повідомлення апеляційним судом про час та місце розгляду справи, враховуючи наступне.

Суд повідомляє учасників справи про дату, час і місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії, якщо їх явка є не обов'язковою. Судові повідомлення здійснюються судовими повістками-повідомленнями. Судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи, але не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання, а судова повістка-повідомлення - завчасно (частини друга, четверта та п'ята статті 128 ЦПК України).

Відповідно до частини шостої статті 128 ЦПК України судова повістка, а у випадках, встановлених цим Кодексом, разом з копіями відповідних документів надсилається на офіційну електронну адресу відповідного учасника справи, у випадку наявності у нього офіційної електронної адреси або разом із розпискою рекомендованим листом з повідомленням про вручення у випадку, якщо така адреса відсутня, або через кур'єрів за адресою, зазначеною стороною чи іншим учасником справи. Стороні чи її представникові за їхньою згодою можуть бути видані судові повістки для вручення відповідним учасникам судового процесу. Судова повістка може бути вручена безпосередньо в суді, а у разі відкладення розгляду справи про дату, час і місце наступного засідання може бути повідомлено під розписку.

Днем вручення судової повістки є: 1) день вручення судової повістки під розписку; 2) день отримання судом повідомлення про доставлення судової повістки на офіційну електронну адресу особи; 3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду; 4) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси (частина восьма статті 128 ЦПК України).

Як вбачається з матеріалів справи у вересні 2022 року Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції в інтересах ОСОБА_1 звернулося до суду з апеляційною скаргою, в якій зазначило свою електронну адресу: ІНФОРМАЦІЯ_3.

Учасникам справи в електронній формі були надіслані повідомлення про розгляд справи 20 грудня 2022 року, зокрема і Центральному міжрегіональному управлінню Міністерства юстиції, яке діє в інтересах ОСОБА_1, на електронну адресу ІНФОРМАЦІЯ_3.

При цьому відповідно до частини п'ятої статті 130 ЦПК України вручення судової повістки представникові учасника справи вважається врученням повістки і цій особі.

Крім того, Верховний Суд виходить із того, якщо учасник надав суду електронну адресу (хоча міг цього і не робити), зазначивши її у заяві (скарзі), то слід припустити, що учасник бажає, принаймні не заперечує, щоб ці засоби комунікації використовувалися судом. Це, в свою чергу, покладає на учасника справи обов'язок отримувати повідомлення і відповідати на них.

З огляду на це, суд, який комунікує з учасником справи за допомогою повідомлених ним засобів комунікації, діє правомірно і добросовісно. Тому слід виходити з «презумпції обізнаності»: особа, якій адресовано повідомлення суду через такі засоби комунікації, знає або принаймні повинна була дізнатися про повідомлення.

До аналогічних висновків дійшов Верховний Суд у постанові від 20 січня 2023 року у справі № 465/6147/18.

Відповідно до усталеної практики Європейського суду з прав людини (зокрема рішення у справі «Пономарьов проти України») повноваження вищих судових органів стосовно перегляду мають реалізовуватися для виправлення судових помилок та недоліків судочинства, але не для здійснення нового судового розгляду, перегляд не повинен фактично підміняти собою апеляцію.

Оскаржувані судові рішення є достатньо вмотивованими та містять висновки судів щодо питань, які мають значення для вирішення справи.

Відповідно до статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 400 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права. Не може бути скасоване правильне по суті і законне рішення з одних лише формальних міркувань.

Зважаючи на викладене, Верховний Суд, переглянувши судові рішення в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, дійшов висновку про відсутність підстав для скасування оскаржених судових рішень.

Наявність обставин, за яких відповідно до частини першої статті 411

ЦПК України судові рішення підлягає обов'язковому скасуванню, касаційним судом не встановлено.

Керуючись статтями 400, 402, 409, 410, 415, 416, 419 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу Міністерства юстиції України в інтересах ОСОБА_1 залишити без задоволення.

Рішення Печерського районного суду м. Києва від 06 липня 2022 року та постанову Київського апеляційного суду від 20 грудня 2022 року залишити без змін.

Постанова набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною та оскарженню не підлягає.

Головуючий Судді: Є. В. Синельников О. В. Білоконь О. М. Осіян С. Ф. Хопта В. В. Шипович